

РЕЗЮМЕ

И. Ю. Регейло. Подготовка и аттестация научных и научно-педагогических кадров в Украине (50–60 гг. XX века).

В статье освещены проблемы подготовки научных и научно педагогических кадров в 1950-60-х годах в СССР. Проанализированы особенности развития системы подготовки кадров высшей квалификации. Представлены статистические данные о кадрах высшей квалификации. Рассмотрены нормативно-правовая и методическая базы развития аспирантуры. Обоснованы основные тенденции, оказывающие влияние на подготовку научных и научно- педагогических кадров в научно-исследовательских учреждениях и вузах СССР. Раскрыты особенности аттестации научно педагогических кадров в соответствии с научными специальностями.

Ключевые слова: кадры высшей квалификации, научно педагогические кадры, аттестация, аспирантура, научные специальности.

SUMMARY

I. Regejlo. Higher qualification personnels training and their attestation in Ukraine (the fifties-sixties of the XX century).

The problems of the research workers and teaching employees training in Ukraine in the 1950-60s are covered. The peculiarities of the development of higher qualification personnels training are analyzed. The statistics on higher qualification personnels are given. The regulatory procedural framework of post-graduate studies is considered. Basic tendencies which influenced on scientific and scientifically pedagogical personnels training in research establishments and at higher education establishments are grounded. The attestation of higher qualification personnels after scientific specialities are reflected.

Key words: higher qualification personnels, scientific personnels, attestation, post-graduate studies, scientific specialities.

УДК 78.146(075.8)+378:37

В. А. Смирнов

Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ОСНОВНІ ЗАКони ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

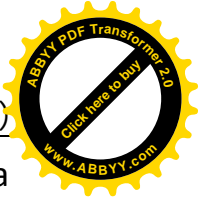
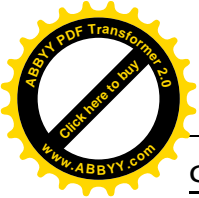
У статті сформульовано й охарактеризовано основні закони інформаційної педагогіки. Обґрунтована актуальність цих законів під час зміни освітньої парадигми і розбудови педагогіки новітнього часу, яка спричинена переходом суспільства від індустріального до постіндустріального (інформаційного).

Ключові слова: педагогічні закономірності, закони педагогіки, інформаційна педагогіка, педагогічна ситуація, інформаційні потоки, інформаційне суспільство.

*Педагогіка встановлює правила
для мистецтва освіти людини.*

Сергій Гессен (1887–1950),
російський філософ і теоретик освіти

Постановка проблеми. Навчання (освіта) є одним із найдавніших видів людської діяльності. Як наука, педагогіка була класифікована лише на початку XVII століття англійським філософом і натуралістом

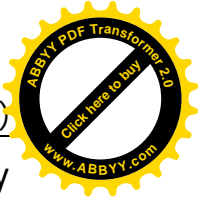
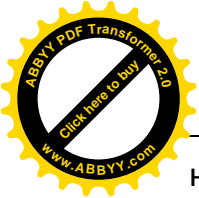
Френсісом Беконом (1561–1626)². У тому ж XVII столітті педагогічна думка починає спиратися на дані передового педагогічного досвіду. Німецький педагог Вольфганг Ратке (1571–1635) розробив змістовне поняття освіти й відповідну методологію, установивши критерії педагогічних досліджень. Ян Амос Коменський (1592–1670) спробував привести у систему й обґрунтувати об'єктивні закономірності виховання і навчання. Він керувався як багатим педагогічним досвідом різних країн, так і власним. Його розвідки втілилися у творі «Велика дидактика», де вперше сформульована проблема щодо використання знання закономірностей³ і принципів організації педагогічного процесу у педагогічній практиці. Я. А. Коменський розглядав дидактику як систему правил, згрупованих за тематичною ознакою: «Основні правила легкості навчання та учіння», «Основні правила природного учіння і навчання», «Десять правил навчання наукам» та ін. Загалом XVI–XVII століття, на які припадає період формування науки у сучасному її розумінні, відомі в історії науки як часи становлення поняття наукового закону. Поступово терміном «закон» почали означувати твердження (у межах теорії, концепції, гіпотези), які є фактологічно доведеними і пояснюють об'єктивні факти. Дія закону у конкретних умовах виражається як об'єктивні, істотні, стійкі, повторювані зв'язки між складовими частинами (компонентами) досліджуваних процесів. Можна сказати, що закон – це формула, яка виражає загальний хід речей у деякій галузі, «правило необхідного існування» (І. Кант). Протягом тривалого часу вважалося, що це поняття є універсальним і поширюється на всі без винятку галузі пізнання: кожна наука має встановлювати закони і на їх основі описувати й пояснювати досліджувані явища. Проте наприкінці XIX ст. представники Баденської школи неокантіанства Вільгельм Віндельбанд (1848–1915) і Генріх Ріккерт (1863–1936) висунули ідею про те, що поряд із *генералізуючими* науками, які мають своїм завданням відкриття наукових законів, існують *індивідуалізуючі* науки, які не формулюють аніяких власних законів, а

²Френсіс Бекон у 1623 році опублікував трактат «Про достоїнство й збільшення наук», де виділив **педагогіку** як окрему галузь наукового знання. Розуміння педагогіки зводилося ним до «керівництва читанням», що занадто її звужувало. Але сам факт виділення педагогіки у класифікації наук був для неї вельми значимим.

³Я. А. Коменський був, очевидно, першим мислителем, що відстоював наявність **універсальних законів і закономірностей** розвитку людини від народження до кінця життя. Універсальність закону означає, що він поширюється на всі об'єкти своєї галузі, діє повсякчас і в будь-якій точці простору. Іншими словами, науковий закон – це універсальне, необхідне твердження про зв'язок явищ.

розглядають досліджувані об'єкти в їх одиничності й неповторності. Наприклад, не ставлять за мету відкриття наукових законів науки, що займаються вивченням «людини в історії», або науки про культуру. Такі науки «протистоять» наукам про природу. Невдачі у пошуках законів історії й критика самої ідеї таких законів, розпочата В. Віндельбандом і Г. Ріккертом і продовжена М. Вебером, К. Поппером та ін., спричинили у середині ХХ ст. істотне ослаблення позиції тих, хто пов'язував саму суть науки з поняттям наукових законів. Разом з тим виявилось, що, всупереч думці В. Віндельбанда й Г. Ріккerta, межа між науками, націленими на відкриття наукових законів, і науками, що мають іншу головну мету, не збігається з розмежуванням наук на природничі, **номотетичні** (від грецьк. *νομοθετική* – «законодавче мистецтво») науки і науки гуманітарні, **ідеографічні** (від давньогрецьк. *ἰδιος* — «своєрідний» + *γράφω* — «пишу», «описую»)⁴. Повною мірою ця проблема стосується педагогіки [2]. Безпосередні цілі педагогіки, як і будь-якої іншої науки, полягають в описі, поясненні, пророкуванні, керуванні й конструюванні процесів та явищ дійсності. Розвиненість науки визначається тим, які з цих 5 названих цілей є доступними їй на конкретному етапі розвитку. Будь-яка наука на початку свого шляху тільки поверхово (нерозвинений категоріальний лад) описує невелику кількість фактів, потім вона набуває здатності пояснювати їх причини (розкриває механізми й установлює закономірності досліджуваного аспекту світу), і вже відтак починає виконувати прогностичні функції. Можливість керування вивченою частиною світу є ознакою зрілості науки, а конструювання об'єктів та явищ є апогеєм розвитку наукового знання. Еволюціонуючи, наука «дорослішає» нелінійно. Це проявляється в асинхронії наукової розробки різних питань: частина фактів може існувати лише в їхніх описах, тоді як інша частина вже «піддається» цілеспрямованому керуванню. Асинхронія властива і сучасній педагогіці. Це є цілком нормальним. Такий стан педагогіки не повинен розчаровувати, бо він є свідченням перспективності подальшого розвитку педагогічної думки і

⁴Неокантіанці В. Віндельбандт і Г. Ріккерт головною характеристикою науки вважали ті цінності, на які вона орієнтується. **Номотетичні** науки піднімають цінності кількості: питання міри, порядку й закону, а **ідеографічні** – питання якісної оцінки явищ. Атрибуція науки як номотетичної або ідеографічної залежить від її методу, а не від предмета чи об'єкта вивчення. Так, цілком можна уявити собі номотетичну історію або ідеографічне ґрунтознавство. У психології досить чітко простежуються підходи, щосповідують номотетичний (наприклад, біхевіоризм) або ідеографічний (наприклад, гуманістична психологія) напрями у дослідженні людини.

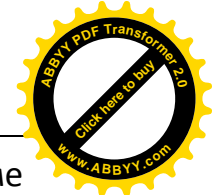
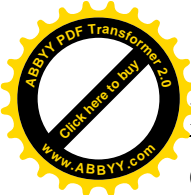

навіть можливості виходу педагогіки в лідери з-поміж інших наук початку третього тисячоліття. Наявний потенціал педагогіки дозволяє розглядати її як найважливіший фактор впливу на розвиток цивілізації, що визначатиме життя усього суспільства і кожної конкретної людини.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз сучасної зарубіжної і вітчизняної літератури засвідчив, що висловлені Я. А. Коменським ідеї щодо наявності фундаментальних основ педагогіки розвинулися у потужний напрям досліджень із пошуків законів і закономірностей педагогіки. Авторитетний учений у галузі філософії освіти, завідувач кафедри філософії освіти Черкаського інституту післядипломної освіти, професор І. Подласий [7], досліджуючи історію розвитку дидактичних законів і закономірностей, зазначає, що перші правила навчання, які дозволяли успішно вирішувати завдання підготовки молоді до життя, були вироблені ще у первісному суспільстві. Рекомендації-правила, що узагальнювали практику навчання, формулювалися Платоном, Арістотелем, Квінтіліаном. Пізніше у намаганні перетворити педагогіку в суму конкретних приписань Песталоцці, Руссо, Дістервега⁵, Ушинський, Толстой та інші педагоги-дослідники вже не обмежувалися загальними настановами, а намагалися виявити конкретні закономірності педагогіки. Багато хто з педагогів минулого авторитетно заявляв про відкриття педагогічного закону. Першим з них був Й. Г. Песталоцці, який повідомив про формулювання закону розумового розвитку дитини *від невиразного споглядання до ясних уявлень і від них до чітких понять*⁶. У дидактичних працях останніх років [1; 5; 6; 7] йдеться про формулювання великої кількості педагогічних законів. Серед законів, що їх виділяють Ю. К. Бабанський, В. І. Загвязинський, І. Я. Лернер, М. І. Махмутов, П. І. Підкасистий, М. Н. Скаткін та ін. дослідники, є закон соціальної обумовленості цілей, змісту й методів навчання, закон взаємозумовленості навчання, виховання й діяльності учнів, закон цілісності і єдності педагогічного процесу, закон єдності й взаємозв'язку теорії й практики в навчанні, закон єдності й взаємозумовленості індивідуальної й групової організації навчальної діяльності та багато інших. За підрахунками І. Подласого, загальна кількість педагогічних закономірностей вже

⁵У Фрідріха Дістервега (1790–1866) кількість **правил дидактики** сягає 33.

⁶Пізніше Й. Г. Песталоцці (1746–1827) сформулював і інший закон педагогіки, назвавши його **великим**: *кожен предмет діє на наші почуття залежно від степені його фізичної близькості чи віддаленості*.

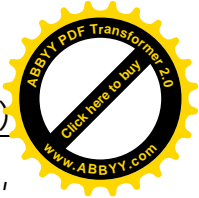
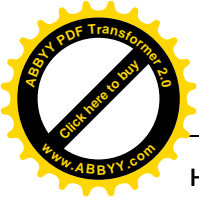
сягає 82! Український учений групує їх (коректно називаючи саме *закономірностями*, а не *законами*)⁷ за компонентами системи цілісного процесу навчання. Таких груп він нараховує сім: 1 загальна група й 6 конкретних груп. Аналізуючи ситуацію, що склалася, автор сучасної теорії освіти, академік РАО й іноземний член НАПН України О. Новіков відзначає, що питання про підстави (тобто про закони і закономірності – В. С.) педагогічних теорій залишається відкритим [6]. На думку академіка, нині існуючі теорії навчання (асоціативно-рефлекторна теорія навчання, теорія розвиваючого навчання тощо) і теорії виховання (теорія вільного виховання, теорія виховного простору, теорія екзистенціалізму та ін.) знаходяться у зовсім різних «непересічних площинах». А теорій розвитку після праць Л. С. Виготського взагалі немає. Отже, пошуки підстав єдиних педагогічних теорій, що лежать в основі виховання, навчання, розвитку людини академік О. М. Новіков бачить як пріоритетне завдання сучасної педагогічної науки [6].

Мета статті – виявити інваріанти педагогіки на новітньому етапі її розвитку, які є наслідком глибинних, стійких зв'язків і відносин у середині широкої освітньої діяльності; сформулювати основні закони сучасної педагогіки як фундаментальні науково-теоретичні обґрунтування педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. З'явившись ще на зорі людства, педагогічна практика (а згодом і педагогічна думка) невпинно і динамічно розвивалася, органічно поєднуючи традиційне й нове, підтримуючи народження незвіданого й відмирання старого, забезпечуючи у такий спосіб прогрес і розвиток педагогічної науки [2]. Проте на сучасному етапі свого розвитку педагогіка може бути схарактеризована як наука епохи індустріального суспільства [6]. За час його існування, що тривав близько 300 років – від XVII століття до другої половини XX століття, була побудована ефективна система масової освіти – добре налагоджений механізм з підготовки кадрів для індустріального виробництва. Перехід до

⁷ **Закономірність** відображає об'єктивні, істотні, необхідні, загальні, стійкі й повторювані за певних умов взаємозв'язки. Але тільки строго зафіксовані закономірності є **законами**. Закономірності означаються як наукові закони тільки в тому випадку, коли: 1) чітко зафіксовані об'єкти, між якими встановлюється зв'язок; 2) досліджені вид, форма й характер цього зв'язку; 3) встановлені межі дії (прояву) зв'язку. У вітчизняній дидактиці аж до 70-х років XX ст. поняття «закон» майже не вживалося, заміщуючись поняттям «закономірність». Останнє тлумачилося як частковий прояв закону і використовувалося лише при розгляді найзагальніших проблем освіти.

нового, постіндустріального суспільства, в якому економіка, політика, культура напряду залежатимуть від ефективності створення, збереження й доступності інформації, рішуче вимагає іншої, нової педагогіки, заснованої на розумінні інформаційних процесів у педагогічних явищах. Така педагогіка може бути означена як **педагогіка інформаційна** (В. А. Смирнов, 2010) [8]. Детально закономірності переходу до якісно нової педагогіки, запитаної суспільством XXI століття, розглянуті в монографіях О. М. Новікова [6], В. А. Смирнова [8] та інших дослідженнях. Зрозуміло, що будь-яка педагогіка вкорінена у відповідній її часові культурі й прагне передати наступним поколінням накопичений запас знань і вмінь. Але не менш очевидно, що лише та система освіти є ефективною, яка не просто відповідає вимогам часу, а й ураховує стратегію розвитку суспільства і людини у ньому. Сьогодні це означає готовність педагогіки піти від розуміння освіти як здобування готового знання й уявлень про педагога як носія готового знання. На зміну подібним уявленням йде розуміння освіти як надбання особистості, як засобу її самореалізації в житті, як засобу побудови особистої кар'єри. Усе це актуалізує проблему зміни парадигми освіти: мети навчання й виховання, його мотивів, норм, форм і методів тощо [6].

У новій освітній парадигмі особа, що навчається (учень, студент), стає по-справжньому центральною фігурою навчального процесу. Увага педагогіки зосереджується на пізнавальній діяльності учнів, а не на викладанні, що було властиво епосі індустріального суспільства. За такої зміни освітніх парадигм основним інструментом, цінністю, змістом і метою освіти, так само, як і його результатом, виступає **інформація**. Саме інформація стає сполучною ланкою між учителем й учнем у процесі навчання, містячи всі відомості або повідомлення, передані певній матеріальній формі. Тож, педагогіка постіндустріального суспільства є педагогікою інформаційною, у якій теорія й практика одержання, перетворення, передачі й засвоєння інформації в педагогічному процесі набувають пріоритетного значення (В. А. Смирнов, 2010).

Для належного інформаційного впливу на учня у процесі навчання викладач створює (рідше вона виникає спонтанно) **педагогічну ситуацію** у вигляді сукупності умов, які складаються під час виконання дій, необхідних для засвоєння знань, умінь і навичок (компетенцій). Закономірності

створення, існування, використання навчальних ситуацій розглядалися у багатьох педагогічних дослідженнях [1]. Наявність у цитованій роботі розлогого огляду літератури з цих питань звільняє нас від необхідності детально її висвітлювати. Ситуація по-різному може поставати перед людиною залежно від способу пізнання (чуттєвого, інтуїтивного, раціонального чи ірраціонального), а також залежно від її наставлянь і наставлянь інших учасників, які створюють цю ситуацію (ігрову, навчальну, комунікативну, виробничу тощо). Педагогічна ситуація є вбудованою, укоріненою (*cognition is embedded*) як внутрішньо (у матеріальному нейронному субстраті, що забезпечує її діяльність), так і зовнішньо (вона є включеною у зовнішнє ситуативне фізичне й соціокультурне оточення) [4]. У процесі навчання або наукового пошуку людина займається предметно-практичною й пізнавальною діяльністю. При цьому вона опиняється на перетині зовнішніх інформаційних потоків, представлених (рис. 1) принаймні чотирма їх групами [9; 10]. Принагідно зазначимо, що кожний з них може бути конституюваний через ціннісно-смісловий Універсум (відомий у сучасній філософії ЦСУ професора С. Б. Кримського, 1930–2010) [8–10].

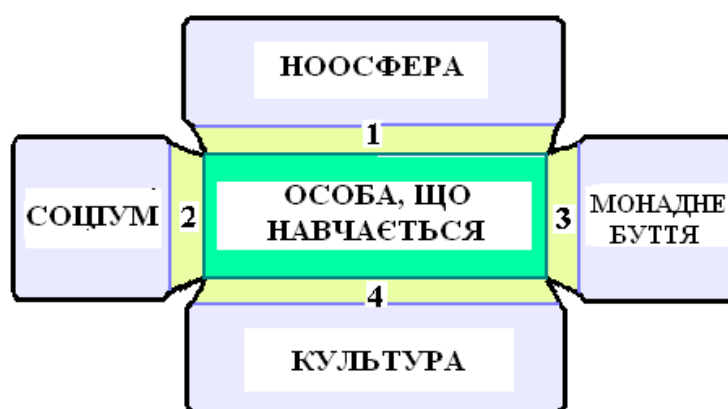

Рис. 1. Інформаційні потоки в педагогічній ситуації та їх джерела

Джерелами цих інформаційних потоків є: **ноосфера** (1), що проявляє себе як вплив з боку природи в ракурсі її інформаційних можливостей; **соціум** (2), що проявляє себе як вплив з боку цивілізації в ракурсі її практичних реалізацій; **монадне буття** (3), що проявляє себе в ракурсі ціннісно-сміислової діяльності індивідуального соціуму; **культура** (4), яка представлена її окремими складовими (науковою, інженерно-практичною й гуманітарно-художньою) і задає загальну модель організації освіти. Характерна ознака сучасного світу – глобалізація інформаційних потоків не

лише на рівні держав, а й на рівні окремих людей. Усвідомлення цього факту зароджується в реальному житті, осмислюється у сфері культури й має транслюватися в освіту.

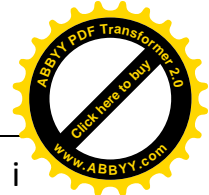
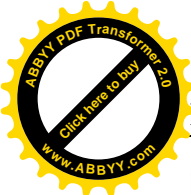
Завдяки тому, що пізнання є динамічним і будується в процесі самоорганізації, педагогічна ситуація цілком може бути сконструйована у такий спосіб, щоб інформаційні впливи на учня приводили до розвитку його когнітивної системи та її самовпорядкування. Як наслідок, у когнітивній системі створюватимуться просторово-часові дисипативні структури, які є результатом фіксації мисленнєвого продукту. Таким у загальних ознаках є гносеологічний аспект перетворення інформації у знання, детально розглянутий автором у монографії [8].

Виходячи з наявності чотирьох груп інформаційних потоків, які взаємодіють з когнітивною системою людини, можна виокремити такі інформаційні зв'язки:

- (1) ноосфера – людина,
- (2) соціум – людина,
- (3) культура – людина.

Відповідно вибудовуються три основні закони інформаційного впливу, вони ж – закони інформаційної педагогіки. Перший з цих законів (1) – **закон наступності**: *під час навчання знання формуються [школою] поступово і послідовно*. Цей закон фіксує закономірний зв'язок між послідовними етапами або щаблями розвитку буття і пізнання. Сутнісною характеристикою цього зв'язку виступає збереження певних елементів (якостей) цілого або окремих сторін його організації під час зміни цілого як системи. У процесі переходу з одного стану в інший система, як єдине ціле, може набувати різних форм, не втрачаючи при цьому своєї функціональної природи. Закон наступності виражає ідею конструктивного заперечення. Розвиток як конструктивне заперечення широко спостерігається у живій природі. Наприклад, поява паростка дерева → руйнує насіння, утворення стовбура → руйнує паросток, поява квітки → перетворює видимий образ дерева, утворення зав'язі → вбиває квітку, але зберігає можливість існування всього дерева. Зав'язь – це вже необхідна умова продовження життя, але недостатня для збереження всіх якостей і властивостей рослини. Для цього потрібне утворення плоду. Зав'язь зберігає потенціал, необхідний для життя, але повнота його

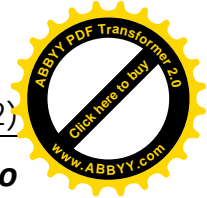
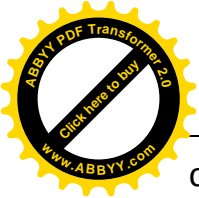

реалізації залежить від зрілості й здоров'я плоду. Тож послідовність і наступність є логічно включеними у сам процес розвитку життя. Закон наступності кореспондується з уявленнями Льва Виготського (1896–1934) про існування в учня *зони найближчого розвитку*. Поступовість і послідовність під час формування знань означають за Л. Виготським, подолання відстані між рівнем *актуального розвитку* учня, тобто його здатністю розв'язувати задачі самостійно, і рівнем його *можливого розвитку*, що лежить у *зоні найближчого розвитку* і визначається здатністю розв'язувати нові задачі під керівництвом викладача чи у співробітництві «з більш розумними товаришами» (Л. С. Виготський, 1991) [3].

Інформаційні впливи, позначені на рис. 1 цифрою 1 (дія з боку *ноосфери*), передаються учневі через учителя (точніше, через усіх учителів, учительський колектив, у широкому розумінні – через *школу*). Школа в особі вчителя здійснює селекцію, переробку, адаптацію раніше накопичених у науці й освіті знань і подає їх у вигляді, придатному для засвоєння. У вузькому смислі поступовість і послідовність означають, що надана учню інформація за своїм змістом може бути ним сприйнята, не суперечить раніше здобутому знанню і за формою подання є адекватною тій педагогічній ситуації, у якій перебуває учень.

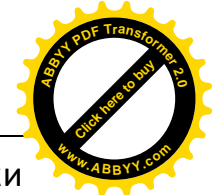
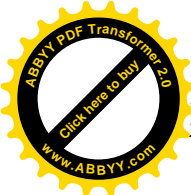
Другий закон (2) – **закон соціалізації**: *джерелом знання є соціум, соціальне оточення особи, що навчається*. Його зміст полягає в тому, що тільки завдяки інформаційному обміну з іншими людьми індивід формується як особистість, отримує людську сутність.

Термін «соціалізація», звичний у політекономії, стосовно розвитку людини почав використовуватися в останній третині XIX ст., коли американський соціолог і президент Американського соціологічного товариства Франклін Генрі Гіддінгс (1855–1931) у книжці «Теорія соціалізації» (1887 р.) ужив його в значенні, близькому до сучасного. Відтоді під соціалізацією ми розуміємо розвиток людини протягом усього її життя в умовах зовнішніх інформаційних впливів, генерованих іншими людьми. Соціалізація може стимулюватися чотирма чинниками: **скерованою соціалізацією**, коли держава створює і реалізує конкретні економічні, законодавчі, організаційні механізми, що забезпечують навчання окремих груп населення (розвиток дошкільної освіти, визначення обов'язкового мінімуму освіти, правила вступу до вищих закладів освіти,

сприяння післядипломному навчанню тощо); **відносно контрольованою соціалізацією**, коли суспільство і держава планомірно створюють загальні умови для всебічного розвитку людини, насамперед для її навчання і виховання (популяризація науки і техніки в літературі і засобах масової інформації, фінансування освітніх радіо- і телевізійних програм, робота з талановитими дітьми тощо); **стихійною соціалізацією**, зміст, характер і результати якої визначаються сукупністю соціально-економічних і соціокультурних умов, що склалися в суспільстві; **самозмінами людини** (більш-менш свідомими), які можуть мати як просоціальний, так і асоціальний чи антисоціальний характер. Якщо перші два чинника (*мегафактори*) є реалізацією інформаційних потоків, позначених на рис. 1 цифрою 2, то інші два чинника (*мезо- і мікрофактори*) відповідають інформаційним потокам, позначеним цифрою 3. Мікрофактори (сім'я, сусіди, однолітки, виховні, громадські, релігійні організації тощо) впливають на людину через так званих *агентів соціалізації*. Цим терміном позначають осіб із найближчого соціального оточення. Можливо, це перебільшення, але іноді *«школа як нормальна інституція країни значно більше залежить від громадської атмосфери, в якій вона сукупно існує, ніж від атмосфери педагогічної, яку штучно творять в її стінах»* (Хосе Ортега-і-Гассет).

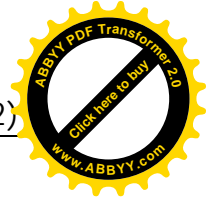
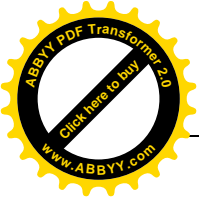
Нарешті, третій закон (3) **закон наслідування культури**: *знання здобуваються як частина культури*. Це твердження, ілюстроване як інформаційний потік 4 на рис. 1, здавалося б, є тривіальним: людина у навчанні освоює культуру людства. Проте, орієнтація на культуру належить до новітньої проблематики вітчизняної педагогіки. Лише зараз приходить усвідомлення, що для сучасної освіти культура є моделлю образом, відповідно до якого вона самоорганізується. При цьому правильним є і зворотне: освіта виступає як модель культури, своєрідна автономія, де концентруються і відтворюються в малому масштабі основні процеси, що відбуваються, що відбувалися, і ті, настання яких очікується в культурі. Зустрічається навіть твердження про те, що культура і освіта це «симетричні світи», які віддзеркалюють один одного, оскільки у кожному з них відбуваються процеси, що дістають розвиток у симетричному світі. Інформаційну взаємодію по лінії освіта ↔ культура можна вважати смислотворчою, оскільки завдяки їй виникають нові педагогічні цінності, серед яких духовність, толерантність, діалог, спів-буття та ін.

Висновки. Сформульовані у роботі закони інформаційної педагогіки не слід розглядати як механічний додаток до оприлюднених раніше рецептурних правил, закономірностей і законів. У житті будь-якого наукового закону завжди можна виділити три типових етапи його існування: 1) період становлення, коли він функціонує як гіпотетичне описове твердження й перевіряється насамперед емпірично; 2) період зрілості, коли закон достатньою мірою підтверджений емпірично і функціонує не тільки як емпіричне узагальнення, але і як правило оцінки інших, менш надійних наукових тверджень; 3) період старості, коли він входить уже в ядро теорії насамперед використовується як правило під час оцінювання інших її тверджень і може бути відкинутий тільки разом із самою теорією. Сформульовані закони є законами нової педагогіки, яка тільки-но народжується, педагогіки інформаційної. Отже, вони переживають період свого становлення і потребують якомога ширшої емпіричної перевірки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астадурьян А. П. Интеграция учебных ситуаций в процессе обучения : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01, 13.00.08 / А. П. Астадурьян. – Краснодар, 2005. – 194 с.
2. Блонский П. П. Педагогика как искусство и как теория [фрагмент работы «Курс педагогики»] / П. П. Блонский, Б. З. Вульф, В. Д. Иванов // Основы педагогики в лекциях, ситуациях, первоисточниках. – М., 1997. – С. 108–111.
3. Выготский Л. С. Умственное развитие детей в процессе обучения : [Стеногр. докл. на засед. каф. дефектологии. пед. ин-та им. Бубнова. Декабрь 1933 г.] / Л. С. Выготский // Педагогическая психология. – М. : Педагогика, 1991. – С. 391–410.
4. Князева Е. Н. Основания синергетики: Человек, конструирующий себя и свое будущее / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – М. : КомКнига, 2010. – 232 с.
5. Краевский В. В. Общие основы педагогики : учеб. [для студ. высш. пед. учеб. завед.] / В. В. Краевский. – М. : Академия, 2003. – 256 с.
6. Новиков А. М. Постиндустриальное образование : [публицистическая полемическая монография] / Новиков А. М. – М. : Эгвес, 2008. – 136 с.
7. Подласый И. П. Педагогика: 100 вопросов и 100 ответов: учеб. пособие для вузов / И. П. Подласый. — М. : ВЛАДОС-Пресс, 2004. – 365 с.
8. Смирнов В. А. Информационная педагогика : [монография] / Варламова Т. П., Ерёмкина И. С., Ефимова Л. П. и др. ; под общ. ред. С. С. Чернова. // Теория, методика и организация педагогической работы. Кн. 2. – Новосибирск : СИБПРИНТ, 2010. – 250 с.
9. Смирнов В. А. Інформаційна педагогіка: філософський та педагогічний аспекти / В. А. Смирнов // Освіта в інформаційному суспільстві: філософські, психологічні та педагогічні аспекти : матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. (Суми, 27–28 жовтня 2010 р.). – Суми : Університетська книга, 2010. – С. 26–27.
10. Смирнов В. А. Сутність і структура інтелектуального знання. II. Знання у ракурсі процесів самоорганізації матерії / В. А. Смирнов // Філософські обрії : наук.-теорет. часоп. – Київ-Полтава, 2003. – Вип. 9. – С. 87–105.

РЕЗЮМЕ

В. А. Смирнов. Основные законы информационной педагогики.

В статье сформулированы и охарактеризованы основные законы информационной педагогики. Обоснована актуальность этих законов при смене образовательной парадигмы и построении педагогики новейшего времени, которая вызвана переходом общества от индустриального к постиндустриальному (информационному).

Ключевые слова: педагогические закономерности, законы педагогики, информационная педагогика, педагогическая ситуация, информационные потоки, информационное общество.

SUMMARY

V. Smirnov. Fundamental laws of information pedagogics.

The fundamental laws of information pedagogics are formulated and described. Is substantiated the urgency of these laws during the change of educational paradigm and construction of the newest time pedagogics, which occurs upon society transfer from the industrial to the post-industrial (information).

Key words: pedagogical regularities, the laws of pedagogics, information pedagogics, pedagogical situation, information traffics, information society.

УДК 37.037:373.51:94(477)

Ю. О. Тимошенко

Національний університет
фізичного виховання і спорту України

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ УРСР

У статті проаналізовано процес становлення і формування фізичного виховання в загальноосвітніх та спеціальних школах, його історичні особливості й тенденції. Розглянуто організацію навчального процесу та зміст фізичного виховання, критерії оцінювання фізичного розвитку дітей. Показано соціальне тло, на фоні якого конституюється система фізичного виховання в навчальних закладах.

Ключові слова: органи народної освіти, фізичне виховання, фабрично-заводське учіння, школа, методика, гурток, військовізація.

Постановка проблеми. Будь-який дослідник минувшини мусить пам'ятати застереження Аристотеля з приводу того, що люди бажають і говорять дуже часто не одне й те ж. Інколи вони говорять найпрекрасніші слова, а бажають лише того, що видається вигідним. Отже, можна дійти висновку, що фактично спорт у ці роки існує як би у двох реальностях. В одній – справжній, життєвій реальності – він культивується значною кількістю людей, які долають величезні труднощі: бідність, нестача найнеобхіднішого, відсутність інвентаря – аби мати улюблене заняття. В іншій – сучасними словами, віртуальній реальності – мільйони (і ніяк не менше) спортсменів загартовують своє здоров'я для наступних перемог і